

Основні проблемні питання притягнення до відповідальності за порушення правил політичного фінансування

КОЦЮРУБА Ольга Олександрівна
МОХОНЧУК Богдан Сергійович

Громадянська мережа ОПОРА

Виокремити найбільш небезпечні склади та передати їх за підслідністю до НАБУ

- В Україні відсутні спеціальні склади «топ порушень» правил політичного фінансування
- Політична корупція сьогодні не віднесена до корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень
- Політична корупція «на високому рівні» може мати ознаки тіньового лобізму, суттєво впливає на функціонування демократичних інститутів та держави загалом, тому повинні співмірно каратися та ефективно розслідуватися
- Запровадження ефективних правил фінансування політичних партій і виборчих кампаній є одним із «20 керівних принципів боротьби проти корупції» Ради Європи
- НАБУ було спеціально утворено для боротьби з корупцією на високому рівні, наділено спеціальними гарантіями та має досвід розслідування корупційних правопорушень

Похідні питання

- Що повинно бути критерієм виокремлення — умисел, внесок в особливо великому розмірі, суб'єкт?
- Куди слід відносити виокремлені склади правопорушень — до корупційних або пов'язаних із корупцією?
- Чого має стосуватися це правопорушення — внесків (підтримки) і звітування, партій і виборів?
- Чи варто передавати тяжкі кримінальні правопорушення у сфері політичного фінансування до підслідності інших органів (пропонуємо до НАБУ)?

Приклади правопорушень

Подання недостовірних звітів:

- умисел (завідома недостовірність)
- відомості відрізняються від достовірних на суму понад 1000 прожиткових мінімумів (станом на 2023 рік — 2 млн 684 тис. грн)

Здійснення чи отримання внесків або підтримки:

- умисел
- великий розмір внеску або підтримки
- спеціальний суб'єкт
  - особа, яка займає відповідальне або особливо відповідальне становище
  - керівник політичної партії чи її структурного утворення, особа, яка входить до керівного органу політичної партії чи її структурного утворення
  - особа, яка відповідає одній з ознак (крім участі у політичному житті) особи, що має значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігарха)

Зміна форми вини на необережну в ст. 159-1 КК України

- Довести завідому недостовірність даних, поданих у звітах, як і умисність здійснення або отримання внесків чи фінансової підтримки, на практиці дуже складно. Обвинувачені можуть стверджувати про технічні помилки у звітах та неусвідомленість порушень
- Все це ускладнюється й тим, що більшість кримінально караних порушень правил політичного фінансування належать до кримінальних проступків. Своєю чергою ст. 215 КПК України передбачає, що досудове розслідування кримінальних проступків відбувається у формі дізнання.
- У глибоких інтерв'ю, які ОПОРА проводила в 2021–2022 роках, респонденти звертали увагу, що дізнавачі обмежені в часі, оскільки в їх провадженні перебуває багато справ різних категорій та можуть не мати необхідного досвіду. Відповідно до ст. 219 КПК України досудове розслідування у формі дізнання проводять у скорочені строки, що для таких складних та специфічних справ недоцільно.

Похідні питання

- Яка сума внеску є обґрунтованою для розмежування ч. 2 ст. 159-1 ККУ та ст. 212-15 КУпАП?
- Як визначити склад правопорушення (оскільки подання недостовірних відомостей — це надто широке поняття)?
- Якщо критерій розмежування відомості є грошовою оцінкою, то який розмір грошового вираження є обґрунтованим для розмежування ч. 1 ст. 159-1 ККУ та ст. 212-21 КУпАП?

Альтернативна пропозиція

- Збільшення санкцій у ст. 159-1 КК України до рівня нетяжких злочинів, що дозволить проводити розслідування у формі досудового слідства
- Однак питанням лишатиметься чи достатньо це сприятиме на практиці можливості доведення умислу

Адміністративна відповідальність

- Існують проблеми, які мають законодавче підґрунтя, однак деякі стосуються спроможності, ресурсозабезпеченості тощо
- Окремі законодавчі пропозиції стосуються спеціальних положень щодо ст. 212-15 та 212-21 КУпАП, деякі пов'язані із загальними положеннями і можуть мати вплив не лише на сферу політичного фінансування
- Внесення змін повинно бути узгоджено зі змінами до кримінального законодавства та різними стейкхолдерами

Закриття деяких проваджень за ст. **212-21** (в частині подання звітів політичних партій) у зв'язку з відсутністю суб'єкта правопорушення, оскільки ним формально визначена політична партія як юридична особа

Визначення у Законі “Про політичні партії в Україні” суб'єкта адміністративної відповідальності правопорушення, передбаченого ст. 212-21 КУпАП, а саме:

- керівник політичної партії
- або уповноважена особа, за кваліфікованим електронним підписом якого (якої) було підписано звіт
- якщо звіт не було подано, відповідальність несе керівник політичної партії або уповноважена особа

Недостатній **3-денний** строк розгляду справ про адміністративні правопорушення, передбачений ст. **212-15** КУпАП

Внести зміни до ч. 2 ст. 277 КУпАП, вилучивши спеціальне положення щодо ст. 212-15 КУпАП, що означатиме застосування загальних строків розгляду (15 днів) таких справ

Різні підходи до визначення місця розгляду справ про правопорушення, передбачені ст. **212-15** та **212-21** КУпАП

- Визначити у ст. 276 КУпАП положення такого змісту: “Справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 212-15 та 212-21 цього Кодексу, розглядаються за місцем проживання порушника”
- Такий підхід може бути виправданим, оскільки до адміністративної відповідальності за ст. 212-15 та 212-21 КУпАП притягають фізичних осіб

Неможливість складання протоколів “in absentia” (заочних, за відсутності порушника)

- Це може створювати проблеми для уповноважених органів, які не мають розгалуженої територіальної структури
- Доповнити ст. 254 та 256 КУпАП положеннями, які дозволяють складати протокол щодо ст. 212-15 та 212-21 КУпАП у двох примірниках, один із яких надсилають особі, що притягається до адміністративної відповідальності, протягом трьох днів з дня його складання рекомендованим листом із повідомленням на адресу місця реєстрації (проживання) фізичної особи”

Складність складання протоколів щодо фінансування агітації в умовах швидкоплинності виборів, особливо місцевих

- В НАЗК для цього може бути недостатньо штату і ресурсів, зважаючи на швидкоплинність та масштаби виборів (особливо місцевих)
- На практиці контроль виборчих фондів переважно зводиться до перевірки звітів, а реальні обсяги фінансування передвиборної агітації, в тому числі незаконного, залишаються поза увагою
- Закріпити у ст. 255 КУпАП за уповноваженими особами органів Національної поліції України право складати протоколи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 212-15 та 212-21 КУпАП, в частині виборів (принаймні місцевих)

Різні підходи щодо скерування протоколів та матеріалів справи для доопрацювання

- Практика свідчить, що одні суди скеровують протоколи та матеріали справи про адміністративні правопорушення, в тому числі передбачені ст. 212-15 та 212-21 КУпАП, для доопрацювання, інші — закривають провадження
- Визначити у ст. 284 КУпАП серед переліку видів постанов по справі про адміністративне правопорушення постанови про надсилання матеріалів для доопрацювання у межах строків, визначених ст. 38 КУпАП

Практика закриття проваджень у справах про адміністративні правопорушення через відсутність суспільно небезпечних наслідків, насамперед матеріальної шкоди

- Закриття проваджень у справах про адміністративні правопорушення з формальним складом через відсутність матеріальної шкоди є своєрідним “юридичним оксюмороном”, який унеможлиблює ефективне притягнення до відповідальності
- У ст. 22 КУпАП передбачити таке положення: “Відсутність суспільно небезпечних наслідків (зокрема матеріальної шкоди) не є критерієм малозначності для правопорушень із формальним складом”

Недиференційовані склади правопорушень та непропорційно низькі санкції

- Адміністративні санкції за деяких схожих складів можуть бути тяжчими за кримінальні — як, наприклад, штрафи за ст. 212-21 КУпАП та ч. 1 ст. 159 Кримінального кодексу України
- Диференціювати склади правопорушень залежно від розміру внесків/підтримки та грошового еквіваленту відомостей, які неправильно зазначені у звітах, пропорційно збільшуючи санкції. Передбачити спеціальні частини з більш тяжкими санкціями за вчинення правопорушень повторно протягом року

Складність конфіскації внесків

- Із застосуванням цієї санкції існує проблема, оскільки згідно з ч. 1 ст. 29 КУпАП конфіскувати можна тільки той предмет, який є у приватній власності порушника, якщо інше не передбачено законами України
- Передбачити у ч. 1 ст. 29 КУпАП спеціальне положення щодо конфіскації внесків або підтримки за ст. 212-15 КУпАП

Дякую за увагу!

ОПОРА ▲

